

Βρυξέλλες, 4.3.2019
COM(2019) 190 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία

{SWD(2019) 90 final}

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Δεκέμβριο του 2015 η Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία¹ για να ενισχύσει εκ νέου την απασχόληση, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις και να αναπτύξει μια ανταγωνιστική οικονομία με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα και αποδοτική αξιοποίηση των πόρων. Οι 54 δράσεις του σχεδίου έχουν πλέον ολοκληρωθεί ή βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης, αν και οι εργασίες για ορισμένες θα συνεχιστούν και μετά το 2019.

Το πλαίσιο παρακολούθησης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία² δείχνει ότι η μετάβαση συνέβαλε στην επιστροφή της ΕΕ σε πορεία δημιουργίας θέσεων εργασίας. Το 2016 οι τομείς που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία απασχολούσαν περισσότερους από τέσσερα εκατομμύρια εργαζομένους³, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 6 % σε σύγκριση με το 2012. Κατά τα προσεχή έτη, πρόκειται να δημιουργηθούν πρόσθετες θέσεις εργασίας, προκειμένου να καλυφθεί η αναμενόμενη ζήτηση που δημιουργείται από πλήρως λειτουργικές αγορές δευτερογενών πρώτων υλών⁴.

Η κυκλικότητα δημιούργησε επίσης νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες, ανέδειξε νέα επιχειρηματικά μοντέλα και ανέπτυξε νέες αγορές, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ. Το 2016, οι κυκλικές δραστηριότητες, όπως η επισκευή, η επαναχρησιμοποίηση ή η ανακύκλωση, δημιούργησαν προστιθέμενη αξία περίπου 147 δισ. EUR, ενώ η αξία των σχετικών επενδύσεων ανήλθε περίπου στα 17,5 δισ. EUR⁵.

Στην Ευρώπη, η ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων κατά την περίοδο 2008-2016 αυξήθηκε και η συνεισφορά των ανακυκλωμένων υλικών στη συνολική ζήτηση υλικών παρουσιάζει συνεχή βελτίωση. Ωστόσο, κατά μέσο όρο, τα ανακυκλωμένα υλικά καλύπτουν μόνο το 12 % της ζήτησης υλικών στην ΕΕ⁶. Αυτό αναφέρεται επίσης σε πρόσφατη έκθεση ενδιαφερόμενων φορέων στην οποία δηλώνεται ότι η πλήρης κυκλικότητα εφαρμόζεται μόνο στο 9 %⁷ της παγκόσμιας οικονομίας, γεγονός που αφήνει τεράστια περιθώρια βελτίωσης.

Το πλαίσιο παρακολούθησης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία που παρουσίασε η Επιτροπή το 2018 περιλαμβάνει 10 βασικούς δείκτες που καλύπτουν την κάθε φάση του κύκλου ζωής των προϊόντων καθώς και τις πτυχές της ανταγωνιστικότητας. Όλοι οι δείκτες επικαιροποιούνται τακτικά και είναι διαθέσιμοι σε έναν ειδικό δικτυακό τόπο⁸.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει πρόσθετους εθνικούς δείκτες κυκλικής οικονομίας, συμπληρώνοντας με αυτόν τον τρόπο την επισκόπηση που παρέχει το πλαίσιο της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁹, το Συμβούλιο¹⁰ και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή¹¹ τόνισαν επίσης τον ρόλο που έπαιξαν άλλοι δείκτες για να γίνουν αντιληπτές άλλες πτυχές της κυκλικής οικονομίας, που έλειπαν, όπως η αξιολόγηση των ροών υλικών στη βιομηχανική συμβίωση και η αποτίμηση του φυσικού κεφαλαίου.

¹ COM (2015) 614.

² COM (2018) 29 final

³ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie010&language=en

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Impacts of circular economy policies on the labour market* (Επιπτώσεις των πολιτικών κυκλικής οικονομίας στην αγορά εργασίας), Απρίλιος 2018

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie010&language=en

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_srm030&plugin=1

⁷ Circle Economy, *The Circularity Gap Report* (Έκθεση για το χάσμα στην κυκλική οικονομία), Ιανουάριος 2018

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy>

⁹ Ερώτηση για προφορική απάντηση O-000087/2018

¹⁰ 10447/18 - Συμπεράσματα του Συμβουλίου με θέμα την υλοποίηση του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία

¹¹ NAT/722-EESC-2018-00464

Το σχέδιο δράσης προώθησε για πρώτη φορά μια συστημική προσέγγιση στις αλυσίδες αξίας. Με αυτήν την προσέγγιση, η Επιτροπή ενσωμάτωσε κυκλικές αρχές στην παραγωγή και την κατανάλωση πλαστικών, στη διαχείριση των υδάτων, στα συστήματα τροφίμων και στη διαχείριση συγκεκριμένων ροών αποβλήτων. Τούτο κατέστη δυνατό με την ισχυρή υποστήριξη και τη συμμετοχή των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της επιχειρηματικής κοινότητας και των πολιτών. Συνέβαλε επίσης στην επίτευξη της Ατζέντας του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη¹².

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα κυριότερα αποτελέσματα από την υλοποίηση του σχεδίου δράσης. Σκιαγραφεί επίσης τις μελλοντικές προκλήσεις για τη διαμόρφωση της οικονομίας μας και τη συνέχιση της δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ανοίγοντας τον δρόμο προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, στην οποία ελαχιστοποιούνται οι πιέσεις στους φυσικούς πόρους και στους πόρους γλυκού νερού, καθώς και στα οικοσυστήματα. Η έκθεση ανταποκρίνεται στο αίτημα του Συμβουλίου¹³ για «ετήσια γραπτή ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του σχεδίου δράσης», ένα αίτημα που απηύθυνε και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁴. Ένας πλήρης απολογισμός της κατάστασης υλοποίησης του σχεδίου δράσης παρουσιάζεται στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SWD)¹⁵.

2 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΙΑΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Διαδικασίες κυκλικού σχεδιασμού και παραγωγής

Ο σχεδιασμός βρίσκεται στην αρχή του κύκλου ζωής των προϊόντων και είναι απαραίτητος για τη διασφάλιση της κυκλικότητας. Με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας της περιόδου 2016-2019 για τον οικολογικό σχεδιασμό¹⁶, η Επιτροπή προώθησε περαιτέρω τον **κυκλικό σχεδιασμό των προϊόντων**, μαζί με τους στόχους ενεργειακής απόδοσης.

- Τα μέτρα οικολογικού σχεδιασμού και ενεργειακής σήμανσης για πολλά προϊόντα περιλαμβάνουν πλέον κανόνες σχετικά με τις απαιτήσεις για την αποδοτικότητα των υλών, όπως η διαθεσιμότητα ανταλλακτικών, η ευκολία επισκευής και η διευκόλυνση της επεξεργασίας μετά το τέλος του κύκλου ζωής.
- Η Επιτροπή ανέθεσε στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης¹⁷ την ανάπτυξη οριζόντιων κριτηρίων για τη μέτρηση της αντοχής, της δυνατότητας επαναχρησιμοποίησης, της δυνατότητας επισκευής, της ανακυκλωσιμότητας και της παρουσίας κρίσιμων πρώτων υλών. Τα συγκεκριμένα κριτήρια θα πρέπει να εφαρμόζονται τόσο στα υφιστάμενα όσο και στα νέα πρότυπα.

Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που έχουν σχεδιαστεί με κυκλικό τρόπο μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τη χρήση των πόρων και να προωθήσουν την επαναχρησιμοποίηση, την

¹²Π.χ. ΣΒΑ 2 (προώθηση της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων και των οργανικών λιπασμάτων, διευκόλυνση της δωρεάς τροφίμων), 3 (αντιμετώπιση των μικροπλαστικών), 8 και 9 (ενίσχυση της καινοτομίας, της απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας) 12 (υποστήριξη της πρόληψης των αποβλήτων και της υπεύθυνης διαχείρισης αποβλήτων και χημικών ουσιών, αντιμετώπιση της σπατάλης τροφίμων και υποστήριξη των πράσινων δημόσιων συμβάσεων), 13 (δυνατότητες αποδοτικής χρήσης των πρώτων υλών για τη μείωση των εκπομπών CO₂) 14 (αποφασιστικές ενέργειες για την καταπολέμηση των απορριμμάτων στις θάλασσες).

¹³ 10518/16 Το κλείσιμο του κύκλου – Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία· 15159/17 Οικολογική καινοτομία: προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία· 10447/18 - Υλοποίηση του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία

¹⁴ <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/103519/06%2007%20-%2020Coordinators%20Results.pdf>

¹⁵ SWD(2019) 90

¹⁶ COM(2016) 773 final

¹⁷ Δώδεκα γενικά πρότυπα αναμένονται έως τον Μάρτιο του 2020.

ανάκτηση και την ανακύκλωση των υλικών στο μέλλον. Διάφορες πολιτικές της ΕΕ αφορούν ήδη την αποδοτικότητα των πόρων: πέρα από την οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό και τον κανονισμό για την ενεργειακή σήμανση, οι εν λόγω πολιτικές περιλαμβάνουν επίσης προαιρετικά εργαλεία, όπως τα κριτήρια χορήγησης του οικολογικού σήματος της ΕΕ ή τα κριτήρια για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις. Το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τις πολιτικές που σχετίζονται με τα προϊόντα¹⁸, το οποίο δημοσιεύεται μαζί με την παρούσα έκθεση, εξετάζει τις επιλογές για την καλύτερη οργάνωση των διάφορων υφιστάμενων εργαλείων πολιτικής για τα προϊόντα σε επίπεδο ΕΕ και της συνεισφοράς τους στην κυκλική οικονομία. Τούτο περιλαμβάνει την εξέταση της επέκτασης της πολιτικής οικολογικού σχεδιασμού, η οποία υπήρξε επιτυχής για τα προϊόντα που σχετίζονται με την ενέργεια, στις ομάδες προϊόντων που δεν σχετίζονται με την ενέργεια και την περαιτέρω στήριξη του τομέα επισκευών στην ΕΕ. Το έγγραφο αναλύει επίσης τις πιθανές ευκαιρίες σε επιπλέον τομείς, όπως για παράδειγμα στις συσκευασίες, στα υφάσματα και στα έπιπλα. Οι εργασίες για την αναθεώρηση των βασικών απαιτήσεων για τη συσκευασία που βρίσκονται σε εξέλιξη θα αποσκοπούν στη βελτίωση του σχεδιασμού για την επαναχρησιμοποίηση και την υψηλής ποιότητας ανακύκλωση των συσκευασιών.

Η κυκλικότητα συνεπάγεται επίσης την προσαρμογή των βιομηχανικών διαδικασιών. Η Επιτροπή εισήγαγε πτυχές κυκλικότητας (κατανάλωση ενέργειας και χρήση υλικών, πρόληψη των αποβλήτων, ανακύκλωση και μείωση επικίνδυνων χημικών ουσιών) σε συγκεκριμένα έγγραφα αναφοράς βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (ΒΔΤ),¹⁹ σύμφωνα με την οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών²⁰, καθιστώντας τα έγγραφα αυτά πρότυπα αναφοράς για τα κράτη μέλη κατά τη χορήγηση αδειών για βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Επιπλέον, το αποτέλεσμα του ελέγχου της καταλληλότητας του συστήματος οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) επιβεβαίωσε ότι το σύστημα έχει δυνατότητες να βελτιώσει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των οργανισμών.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) βρίσκονται στον πυρήνα της μετάβασης. Μπορούν να αξιοποιήσουν στις συμβουλές του δικτύου Enterprise Europe Network²¹ και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αποδοτικής Χρήσης των Πόρων²² για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων και των διαδικασιών παραγωγής τους. Επιπλέον, η Επιτροπή δημιούργησε ένα ειδικό πανευρωπαϊκό δίκτυο καινοτόμων προηγμένων τεχνολογιών παραγωγής, ενώ αναπτύσσει μια βάση γνώσεων για την αντικατάσταση των επικίνδυνων ουσιών που αποτελούν πηγή ανησυχίας. Οι ΜΜΕ επωφελούνται επίσης από το πιλοτικό πρόγραμμα εξακριβώσεως της περιβαλλοντικής τεχνολογίας (ETV), ένα πρόγραμμα που απευθύνεται στους υπεύθυνους ανάπτυξης τεχνολογιών για να αποδείξουν τους ισχυρισμούς τους περί επιδόσεων στις καινοτόμες τεχνολογίες και να κερδίσουν αξιοπιστία σε νέες αγορές.

2.2 Ενίσχυση του ρόλου των καταναλωτών

Η μετάβαση προς μια πιο κυκλική οικονομία απαιτεί την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων. Προς τον σκοπό αυτό, το συνοδευτικό έγγραφο για τις πολιτικές που σχετίζονται με τα προϊόντα αναλύει μια στρατηγική προσέγγιση για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του οικολογικού σήματος της ΕΕ ώστε να προσφέρει στους

¹⁸ SWD(2019) 91

¹⁹ Κοινά συστήματα επεξεργασίας/διαχείρισης λυμάτων και απαερίων στον τομέα των χημικών προϊόντων (6/2016), εντατική εκτροφή πουλερικών ή χοίρων (7/2017), μεγάλες μονάδες καύσης (7/2017), παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων οργανικών χημικών προϊόντων (12/2017) και επεξεργασία των αποβλήτων (8/2018).

²⁰ Οδηγία 2010/75/ΕΕ.

²¹ <https://een.ec.europa.eu/>

²² www.resource-efficient.eu

καταναλωτές ακριβείς περιβαλλοντικές πληροφορίες, σύμφωνα με τις συστάσεις του ελέγχου καταλληλότητας²³. Παρουσιάζει επίσης μια λεπτομερή αξιολόγηση της πιλοτικής φάσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

Οι μέθοδοι περιβαλλοντικού αποτυπώματος προϊόντων (PEF) και περιβαλλοντικού αποτυπώματος οργανισμών (OEF) που αναπτύχθηκαν από την Επιτροπή μπορούν να επιτρέψουν στις εταιρείες να **διατυπώνουν αξιόπιστους, αναπαραγωγίσιμους και συγκρίσιμους ισχυρισμούς περιβαλλοντικού χαρακτήρα**. Οι μέθοδοι επιτρέπουν τον εντοπισμό των κρίσιμων από περιβαλλοντική άποψη σημείων και την υποστήριξη των εταιρειών στην οικολογική στροφή της εφοδιαστικής τους αλυσίδας, καθιστώντας τις πιο βιώσιμες και κυκλικές. Οι καταναλωτές θα έχουν επίσης τη δυνατότητα να κάνουν συνειδητές επιλογές βάσει αξιόπιστων πληροφοριών.

Περίπου 300 επιχειρήσεις από 27 διαφορετικούς τομείς²⁴ και περισσότεροι από 2 000 ενδιαφερόμενοι φορείς εργάστηκαν για περίοδο 5 ετών προκειμένου να δοκιμάσουν τις μεθόδους που θεωρούν ως βέλτιστη πρακτική για την εκτίμηση του κύκλου ζωής.

Οι πληροφορίες σε σχέση με την αντοχή και τη δυνατότητα επισκευής των προϊόντων²⁵ μπορούν επίσης να στρέψουν τις αποφάσεις αγοράς σε πιο βιώσιμες επιλογές. Βασιζόμενη στη θετική εμπειρία που αποκομίστηκε στο πλαίσιο του κανονισμού για την ενεργειακή σήμανση, η Επιτροπή αναπτύσσει ένα σύστημα βαθμολόγησης της δυνατότητας επισκευής των προϊόντων. Επιπλέον, για την προστασία των καταναλωτών από ελαττωματικά προϊόντα, η πρόταση²⁶ σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν συμβάσεις πώλησης αγαθών που βρίσκεται επί του παρόντος στην τελική φάση της νομοθετικής διαδικασίας, επεκτείνει την περίοδο για την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης, βοηθώντας τους καταναλωτές να εφαρμόσουν τη νόμιμη εγγύηση των δικαιωμάτων τους²⁷.

Επιπλέον, η Επιτροπή πρότεινε την ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών από ψευδείς ισχυρισμούς περιβαλλοντικού χαρακτήρα και από πρακτικές πρόωρης αχρήστευσης²⁸ μέσω καλύτερων δυνατοτήτων ατομικής και συλλογικής προσφυγής κατά των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών²⁹. Τούτο συμπληρώνει τις πληροφορίες που παρέχονται στην αναθεωρημένη οδηγία για την εφαρμογή της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές³⁰.

Προκειμένου να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των δημόσιων αρχών να ενισχύσουν τις αγορές κυκλικών προϊόντων και υπηρεσιών, η Επιτροπή ενέκρινε νέα και αναθεωρημένα κριτήρια της ΕΕ για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις, συμπεριλαμβάνοντας πτυχές της κυκλικής οικονομίας, και προώθησε την υιοθέτησή τους μέσω εγγράφων καθοδήγησης³¹ και εκπαιδευτικών δράσεων. Η Επιτροπή ηγείται δια του παραδείγματος στις δικές της συμβάσεις προμηθειών. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής στις Βρυξέλλες χρησιμοποίησαν πράσινα κριτήρια

²³ COM (2017) 355 final

²⁴ Αντιπροσωπεύει περίπου τα 2/3 της ευρωπαϊκής αγοράς σε καταναλωτική βάση

²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Behavioural Study on Consumers' Engagement in the Circular Economy* (Μελέτη συμπεριφοράς για τη συμμετοχή των καταναλωτών στην κυκλική οικονομία), Οκτώβριος 2018

²⁶ COM (2017) 637 final - 2015/0288 (COD), η πολιτική συμφωνία επιτεύχθηκε στις 29 Ιανουαρίου 2019, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6867_el.htm

²⁷ Η αρχική πρόταση παρουσιάστηκε τον Δεκέμβριο του 2015 και τροποποιήθηκε το 2017 για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της στις πωλήσεις εκτός διαδικτύου.

²⁸ Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη φύση των πρακτικών πρόωρης αχρήστευσης, καθώς και σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισής τους θα συγκεντρωθούν μέσω ενός τετραετούς προγράμματος ανεξάρτητων δοκιμών στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» που θα διεξαχθεί έως το 2023.

²⁹ Αναθεώρηση του κανονισμού για τη συνεργασία για την προστασία του καταναλωτή και των νομοθετικών προτάσεων στο πλαίσιο της νέας συμφωνίας για τους καταναλωτές

³⁰ Οδηγία 2005/29/ΕΚ

³¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pubs_en.htm

για δημόσιες συμβάσεις σε ποσοστό 93 % του συνόλου των συμβάσεών τους άνω των 60 000 EUR³².

2.3 Μετατροπή των αποβλήτων σε πόρους

Τα υγιή και αποδοτικά συστήματα διαχείρισης αποβλήτων αποτελούν βασικό δομικό στοιχείο μιας κυκλικής οικονομίας. Προκειμένου να εκσυγχρονιστούν τα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων στην Ένωση και να εδραιωθεί το ευρωπαϊκό μοντέλο ως ένα από τα πλέον αποδοτικά παγκοσμίως, τέθηκε σε ισχύ ένα **αναθεωρημένο νομοθετικό πλαίσιο για τα απόβλητα**³³ τον Ιούλιο του 2018. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- νέα, φιλόδοξα αλλά και ρεαλιστικά ποσοστά ανακύκλωσης³⁴.
- την απλούστευση και την εναρμόνιση των ορισμών και των μεθόδων υπολογισμού, καθώς και την αποσαφήνιση του νομικού καθεστώτος των ανακυκλωμένων υλικών και υποπροϊόντων·
- ενισχυμένους κανόνες και νέες υποχρεώσεις για την ξεχωριστή αποκομιδή (βιολογικά απόβλητα, κλωστοϋφαντουργικά και επικίνδυνα απόβλητα που παράγονται από νοικοκυριά, απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων)·
- ελάχιστες απαιτήσεις για τη διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού·
- ενισχυμένα μέτρα πρόληψης και διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των απορριμμάτων στις θάλασσες, των απορριμμάτων τροφίμων και των προϊόντων που περιέχουν κρίσιμες πρώτες ύλες·

Η Επιτροπή υποστηρίζει και συνεργάζεται με τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της νομοθεσίας για τα απόβλητα³⁵ προκειμένου να αυξηθεί η προβολή και η κατανόηση των ευκαιριών της κυκλικής οικονομίας στα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις όσον αφορά την εκπλήρωση των στόχων ανακύκλωσης. Μέσω επισκέψεων σε στοχευμένες χώρες υπό την καθοδήγηση των Επιτρόπων, εμπειρογνώμονες από διαφορετικά κράτη μέλη θα μοιραστούν εμπειρίες και θα συμβουλευθούν σχετικά με τον καλύτερο τρόπο επίτευξης των στόχων των πολιτικών αποβλήτων.

Η Επιτροπή έχει αποσαφηνίσει τη σχέση και τη συνάφεια των διάφορων διαδικασιών παραγωγής ενέργειας από απόβλητα³⁶ με σκοπό την αποφυγή περιττής απώλειας πολύτιμων πόρων μέσω της υγειονομικής ταφής και της αποτέφρωσης. Επιπλέον, τα κράτη μέλη έχουν ενθαρρυνθεί να εντοπίσουν αποδοτικές τεχνολογίες ανάκτησης ενέργειας και υλικών, να αξιοποιήσουν καλύτερα τα οικονομικά μέσα και να βελτιώσουν τον προγραμματισμό, ώστε να αποφευχθεί η πλεονάζουσα δυναμικότητα αποτέφρωσης.

³² http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/other/2018%2012%2007_ES%202018_Consolidated%20Volume.pdf

³³ ΕΕ L 150 της 14.6.2018, σ. 93, 100, 109, 141 οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, οδηγία 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, οδηγία 94/62/ΕΚ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας, οδηγία 2000/53/ΕΚ για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, οδηγία 2006/66/ΕΚ σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τα απόβλητα ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, οδηγία 2012/19/ΕΕ σχετικά με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ).

³⁴ Η αναθεωρημένη νομοθεσία για τα απόβλητα απαιτεί έως το 2030 το 70 % του συνόλου των απορριμμάτων συσκευασίας και έως το 2035 το 65 % των αστικών αποβλήτων να ανακυκλώνονται, περιορίζοντας ταυτόχρονα την υγειονομική ταφή των αστικών αποβλήτων στο 10 %. Χρονική παράταση διάρκειας 5 ετών χορηγείται στην Ελλάδα, την Κροατία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Βουλγαρία.

³⁵ Έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης COM (2018)656 final

³⁶ COM(2017) 34 final, «Ο ρόλος της παραγωγής ενέργειας από απόβλητα στην κυκλική οικονομία»

Η περιβαλλοντικά ορθή διαχείριση των αποβλήτων, εντός και εκτός της ΕΕ, είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη μιας περισσότερο κυκλικής οικονομίας. Χάρη στη μεγαλύτερη σαφήνεια του τελωνειακού κώδικα της ΕΕ³⁷ οι διαχειριστές αποβλήτων και οι τελωνειακοί υπάλληλοι εντοπίζουν ευκολότερα τις ροές αποβλήτων. Η βελτιωμένη ανταλλαγή ηλεκτρονικών δεδομένων συνέβαλε επίσης στην καλύτερη εφαρμογή του κανονισμού για τις μεταφορές αποβλήτων³⁸. Τέλος, οι προτεινόμενες υποχρεώσεις ξεχωριστής διακομιδής αποβλήτων από τα πλοία που επισκέπτονται λιμένες της ΕΕ διευκολύνουν την καλύτερη διαχείριση των αποβλήτων³⁹.

2.4 Το κλείσιμο του κύκλου των ανακυκλωμένων υλικών

Ο νέος κανονισμός για τα προϊόντα λίπανσης⁴⁰, που διανύει τα τελευταία στάδια της νομοθετικής διαδικασίας, εισάγει εναρμονισμένους κανόνες για τα οργανικά λιπάσματα που παράγονται από δευτερογενείς πρώτες ύλες, όπως γεωργικά υποπροϊόντα και ανακυκλωμένα βιολογικά απόβλητα. Ο νέος κανονισμός:

- θα μειώσει σημαντικά τα κύρια εμπόδια για την είσοδο στην αγορά πιο βιώσιμων και κυκλικών προϊόντων·
- περιλαμβάνει νέα όρια για τις επικίνδυνες ουσίες για όλα τα λιπάσματα, συμπεριλαμβανομένων των παρθένων πρώτων υλών, μειώνοντας τον κίνδυνο των κύκλων υλικών που περιέχουν επικίνδυνα επίπεδα ορισμένων τοξικών στοιχείων·
- περιλαμβάνει κριτήρια αποχαρκτηρισμού, συμβάλλοντας έτσι στην ομαλή λειτουργία της διεπαφής μεταξύ της νομοθεσίας για τα χημικά, της νομοθεσίας για τα προϊόντα και της νομοθεσίας για τα απόβλητα και παρέχοντας στους επενδυτές περισσότερη ασφάλεια δικαίου.

Η ενίσχυση της χρήσης δευτερογενών πρώτων υλών αποτελεί έναν από τους στόχους του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία. Απαιτεί κατανόηση των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι φορείς της αγοράς και θα πρέπει να βασίζεται σε μια ισχυρή και αποτελεσματική ενιαία αγορά⁴¹. Το σύστημα πληροφοριών της ΕΕ για τις πρώτες ύλες⁴², που εγκαινιάστηκε το 2017, εντοπίζει τις ανάγκες σε επίπεδο γνώσεων που απαιτούνται για στρατηγικούς βιομηχανικούς τομείς, με έμφαση στην παρακολούθηση της ανακύκλωσης των σχετικών υλικών και τη διαθεσιμότητα δεδομένων σε βασικούς τομείς⁴³.

Με την ανακοίνωση σχετικά με τη διεπαφή μεταξύ της νομοθεσίας για τα χημικά, της νομοθεσίας για τα προϊόντα και της νομοθεσίας για τα απόβλητα⁴⁴ ξεκίνησε μια ευρεία συζήτηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης τεσσάρων βασικών εμποδίων που παρακωλύουν την ασφαλή υιοθέτηση της χρήσης δευτερογενών πρώτων υλών. Μια προκαταρκτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης⁴⁵ επιβεβαιώνει τη γενική συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων σχετικά με τη συνάφεια των ζητημάτων που εντοπίστηκαν. Καταδεικνύει την ισχυρή υποστήριξη για τη βελτίωση της ιχνηλασιμότητας

³⁷ Κανονισμός 952/2013

³⁸ Κανονισμός 1013/2006

³⁹ COM (2018) 033 - 2018/012 (COD), η πολιτική συμφωνία επιτεύχθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2018, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6867_el.htm

⁴⁰ COM (2016) 157 - 2016/0084 (COD), η πολιτική συμφωνία επιτεύχθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2018, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6161_en.htm

⁴¹ C(2018) 772

⁴² <http://rmis.jrc.ec.europa.eu/>

⁴³ <http://rmis.jrc.ec.europa.eu/?page=contributions-of-h2020-projects-236032>

⁴⁴ C(2018) 32

⁴⁵ Η δημόσια διαβούλευση ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2018 και έλαβε 460 απαντήσεις. Συνοπτική έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματά της θα υποβληθεί το 2019.

των ουσιών και των ροών πληροφοριών· την καλύτερη επιβολή της νομοθεσίας και τη χρήση άλλων μέτρων για τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των φορέων της ΕΕ και τρίτων χωρών· τη βελτιωμένη εναρμόνιση και την αμοιβαία αναγνώριση των κριτηρίων αποχαρακτηρισμού· και την υποστήριξη για την ενίσχυση των πτυχών της κυκλικής οικονομίας σε μέσα όπως η οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό. Επιπλέον, έχουν ξεκινήσει τρεις μελέτες για διάφορες πτυχές της διεπαφής, οι οποίες θα παρέχουν περαιτέρω σχετικές πληροφορίες το 2019 και στις αρχές του 2020.

Η πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με την παρουσία και τη σύσταση επικίνδυνων ουσιών στη ροή αποβλήτων είναι καθοριστικής σημασίας για τη βελτίωση των τεχνικών αποσυναρμολόγησης και απολύμανσης, οι οποίες διευκολύνουν την ανάκτηση των αποβλήτων. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων καταρτίζει μια βάση δεδομένων για τη συλλογή πληροφοριών και τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τις ανησυχητικές ουσίες που περιέχονται στα προϊόντα, επίσης όταν τα προϊόντα αυτά καθίστανται απόβλητα. Επιπλέον, η πλατφόρμα της ΕΕ «Information for Recyclers»⁴⁶ συλλέγει και κοινοποιεί πληροφορίες σχετικά με την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και επεξεργασία νέου εξοπλισμού που διατίθεται για πρώτη φορά στην αγορά της Ένωσης.

Πληροφορίες σχετικά με τη σύσταση των αποβλήτων μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για την αποτελεσματική ανάκτηση κρίσιμων πρώτων υλών. Η έκθεση της Επιτροπής «Critical Raw Materials and the Circular Economy»⁴⁷ (Κρίσιμες πρώτες ύλες και κυκλική οικονομία) προσδιορίζει τις βασικές ενέργειες που απαιτούνται για την αξιοποίηση των εν λόγω δυνητικών οφελών - εξόρυξη βασικών συστατικών στοιχείων στο τέλος του κύκλου ζωής τους, βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων ορυχείων και συγκέντρωση χρηματοδότησης. Ωστόσο, η έκθεση έδειξε επίσης ότι υπάρχει σημαντικό περιθώριο βελτίωσης της ανακύκλωσης και διασφάλισης της διατήρησης των κρίσιμων πρώτων υλών στην Ευρώπη.

Προκειμένου να συμβάλει στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στις δευτερογενείς πρώτες ύλες, η Επιτροπή μαζί με τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης έχουν ξεκινήσει μια διαδικασία τυποποίησης και ως πρώτο βήμα δρομολογήθηκε μια εκτενής ανάλυση των σχετικών δραστηριοτήτων τυποποίησης. Οι οργανισμοί τυποποίησης προσπαθούν επίσης να εκπονήσουν πιθανά πρότυπα για την αποδοτική ανακύκλωση υψηλής ποιότητας κρίσιμων πρώτων υλών από απόβλητα μπαταριών, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και άλλων συναφών σύνθετων προϊόντων στο τέλος του κύκλου ζωής τους.

Το σχέδιο δράσης επιδιώκει επίσης να ενισχύσει την αγορά επαναχρησιμοποιούμενων υδάτων, για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας σε ολόκληρη την ΕΕ. Η Επιτροπή πρότεινε ειδική νομοθεσία που ορίζει ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση υδάτων για τη γεωργική άρδευση⁴⁸. Επιπλέον, οι πρακτικές επαναχρησιμοποίησης των υδάτων είναι ενσωματωμένες στον σχεδιασμό και τη διαχείριση⁴⁹ των υδάτων ή στην αναθεώρηση των σχετικών εγγράφων αναφοράς ΒΔΤ.

---

⁴⁶ <https://i4r-platform.eu/>

⁴⁷ SWD(2018) 36 final

⁴⁸ COM(2018) 337 final 2018/0169 (COD)

⁴⁹ http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/Guidelines_on_water_reuse.pdf

2.5 Συστημική προσέγγιση: Στρατηγική της ΕΕ για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία

Η στρατηγική της ΕΕ για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία⁵⁰ αποτελεί το πρώτο πλαίσιο πολιτικής για ολόκληρη την ΕΕ που υιοθετεί μια προσέγγιση **κύκλου ζωής ανά υλικό** για την ενσωμάτωση δραστηριοτήτων κυκλικού σχεδιασμού, χρήσης, επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης σε αλυσίδες αξίας πλαστικών υλών. Ως εκ τούτου, αποτελεί καταλυτικό παράγοντα δράσης. Η στρατηγική καθορίζει ένα σαφές όραμα με ποσοτικούς στόχους σε επίπεδο ΕΕ, έτσι ώστε, *μεταξύ άλλων*, έως το 2030 όλες οι πλαστικές συσκευασίες που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ να είναι επαναχρησιμοποιήσιμες ή ανακυκλώσιμες.

Η στρατηγική προσδιορίζει επίσης βασικές δράσεις που **επιτρέπουν τη συμμετοχή πολλών φορέων** και τη συνεργασία σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας. Για παράδειγμα, η έκκληση της Επιτροπής προς τους ενδιαφερομένους να προβούν σε εθελοντικές δεσμεύσεις έδωσε ισχυρή ώθηση στη βιομηχανία για την ενίσχυση της χρήσης του ανακυκλωμένου πλαστικού σε προϊόντα. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στο συνοδευτικό έγγραφο αξιολόγησης των εν λόγω δεσμεύσεων⁵¹, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την επίτευξη του στόχου που τίθεται στη στρατηγική, δηλαδή της διασφάλισης ότι θα επαναχρησιμοποιηθούν 10 εκατομμύρια τόνοι ανακυκλωμένων πλαστικών σε νέα προϊόντα έως το 2025. Ενώ οι δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί από τους προμηθευτές ανακυκλωμένων πλαστικών, εφόσον τηρηθούν με τον αναμενόμενο τρόπο, καλύπτουν τον συγκεκριμένο στόχο, η ζήτηση ανακυκλωμένων πλαστικών με βάση τις δεσμεύσεις της βιομηχανίας ανέρχεται σε περίπου 6,2 εκατομμύρια τόνους ετησίως έως το 2025. Η πρόσφατα συσταθείσα συμμαχία για την κυκλικότητα των πλαστικών⁵² θα διευκολύνει τα επόμενα βήματα των επιχειρήσεων για τη γεφύρωση αυτής της αναντιστοιχίας και θα συμβάλει στην επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου σύμφωνα με τον στόχο της στρατηγικής για τη βελτίωση της ποιότητας και της οικονομίας της ανακύκλωσης πλαστικών στην Ευρώπη.

Έχουν ήδη κατακτηθεί βασικά ορόσημα για την επίτευξη υψηλότερης ποιότητας ανακύκλωσης πλαστικών. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται ο νέος στόχος ανακύκλωσης πλαστικών συσκευασιών, ο οποίος καθορίστηκε στο 55 % για το 2030, οι υποχρεώσεις ξεχωριστής περισυλλογής και οι βελτιώσεις στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού (ΔΕΠ). Η τελευταία αναμένεται να διευκολύνει τον σχεδιασμό για ανακυκλωσιμότητα μέσω της οικολογικής διαφοροποίησης των τελών των παραγωγών. Οι μελλοντικές βελτιώσεις θα προκύψουν από την αναθεώρηση των βασικών απαιτήσεων για τις συσκευασίες που σχεδιάζονται για το τέλος του 2020.

Η στρατηγική δημιουργεί **συνέργειες μεταξύ οικονομικών και περιβαλλοντικών στόχων**. Η απόδειξη πιθανών κινδύνων από τη ρύπανση από μικροπλαστικά για την υγεία και το περιβάλλον δικαιολογεί τον περιορισμό της χρήσης μικροπλαστικών που προστίθενται σκόπιμα και τη συγκέντρωση γνώσεων σχετικά με τη μέτρηση και την επισήμανση στην περίπτωση των μικροπλαστικών που προκύπτουν από ακούσια απελευθέρωση. Η Επιτροπή δεσμεύτηκε επίσης να αναπτύξει ένα πλαίσιο για τη βιοαποδομησιμότητα των πλαστικών, ώστε να διασφαλίσει ότι η ανάπτυξη και η χρήση πλαστικών προϊόντων αυτού του είδους θα ενθαρρύνεται μόνο όταν είναι επωφελής για το περιβάλλον και δεν παρεμβαίνει στα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων ούτε θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια των τροφίμων. Οι

⁵⁰ C(2018) 28

⁵¹ SWD(2019) 92

⁵² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6728_en.htm

ενέργειες σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνουν την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο χειρισμού τους στο τέλος του κύκλου ζωής τους (π.χ. σήμανση των πλαστικών σακουλών μεταφοράς που λιπασματοποιούνται στο σπίτι). Περαιτέρω πολιτικές συνέργειες, ιδίως σε συνδυασμό με ερευνητικές ανάγκες, διερευνώνται επίσης στην πρόσφατα δημοσιευθείσα έκθεση για την κυκλική οικονομία των πλαστικών⁵³.

Η στρατηγική **εξελίσσεται πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης**. Βασιζόμενη σε υποδειγματικές δράσεις, ιδίως για τα πλαστικά μίας χρήσης, η ηγεσία της ΕΕ σε διμερή και πολυμερή φόρουμ συνέβαλε ουσιαστικά στη διατήρηση της διεθνούς δυναμικής γύρω από τα θεματολόγια για τα πλαστικά, όπως αποδεικνύουν πρωτοβουλίες όπως η πλατφόρμα Global Plastics Platform (παγκόσμια πλατφόρμα πλαστικών) με το πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και η επερχόμενη Διεθνής Εταιρική Σχέση για τα Πλαστικά Απόβλητα στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βασιλείας. Παράλληλα, η ΕΕ στηρίζει τις αναπτυσσόμενες χώρες στις προσπάθειές τους να αντιμετωπίσουν τη ρύπανση από πλαστικά.

Οι κανόνες για τα **πλαστικά είδη μίας χρήσης** και τα αλιευτικά εργαλεία⁵⁴, που αφορούν τα δέκα είδη που βρίσκουμε συχνότερα στις παραλίες της ΕΕ, οι **λιμενικές εγκαταστάσεις υποδοχής** και οι προτάσεις της Επιτροπής για τον **έλεγχο της αλιείας**⁵⁵ τοποθετούν την ΕΕ στην πρώτη γραμμή παγκοσμίως για την εξάλειψη των απορριμμάτων στις θάλασσες, μία από τις μεγαλύτερες ανησυχίες των πολιτών της ΕΕ όσον αφορά τη ρύπανση από πλαστικές ύλες. Οι συγκεκριμένοι κανόνες προσφέρουν ευκαιρίες στις εταιρείες της ΕΕ για καινοτομία σε προϊόντα, υλικά, τεχνολογίες και επιχειρηματικά μοντέλα, λαμβάνοντας υπόψη τη συμπεριφορά των καταναλωτών και τις διαθέσιμες εναλλακτικές λύσεις.

Αυτά τα σύνολα ειδικά προσαρμοσμένων μέτρων, που διανύουν τα τελευταία στάδια της νομοθετικής διαδικασίας, περιλαμβάνουν:

- Απαγόρευση των προϊόντων μίας χρήσης από πλαστικό⁵⁶ και των προϊόντων από οξοδιασπώμενο πλαστικό.
- Μέτρα για τη μείωση της κατανάλωσης δοχείων τροφίμων και κυπέλλων ποτών από πλαστικό και συγκεκριμένη σήμανση και επισήμανση ορισμένων προϊόντων⁵⁷.
- Τον στόχο για την ενσωμάτωση 30 % ανακυκλωμένου πλαστικού σε φιάλες ποτών από το 2030 και 25 % για φιάλες PET από το 2025, καθώς και τον στόχο ξεχωριστής περισυλλογής πλαστικών φιαλών της τάξης του 90 % έως το 2029, καθώς και εισαγωγή απαιτήσεων σχεδιασμού για τη σύνδεση πωμάτων στις φιάλες.
- Προγράμματα ΔΕΠ που καλύπτουν το κόστος καθαρισμού απορριμμάτων που εφαρμόζονται σε προϊόντα όπως τα φίλτρα καπνού και τα αλιευτικά εργαλεία.
- Μέτρα με στόχο τη μείωση των πλαστικών απορριμμάτων των πλοίων, όπως η θέσπιση ενιαίας χρέωσης για τα απόβλητα πλοίων.
- Βελτιωμένες υποχρεώσεις αναφοράς απολεσθέντων αλιευτικών εργαλείων και υποχρεώσεις σήμανσης και ελέγχου των αλιευτικών εργαλείων για την ψυχαγωγική αλιεία.

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/circular-economy-plastics-insights-research-and-innovation-inform-policy-and-funding-decisions_en

⁵⁴ COM (2018) 340 final 2018/0172 (COD), η προκαταρκτική πολιτική συμφωνία επιτεύχθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2018: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6867_el.htm

⁵⁵ COM(2018) 368 final 2018/0193 (COD)

⁵⁶ Πλαστικά μαχαιροπίρουνα, πιάτα, αναδευτήρες ποτών, καλαμάκια στήριξης μπαλονιών, καλαμάκια, δοχεία τροφίμων και ποτών και κύπελλα ποτών από διογκωμένο πολυστυρένιο, μπατονέτες από πλαστικό.

⁵⁷ Είδη υγιεινής, υγρά μαντηλάκια, κύπελλα ποτών και προϊόντα καπνού με φίλτρα

3 ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

3.1 Καινοτομία και επενδύσεις

Για την επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, είναι απαραίτητη η επένδυση⁵⁸ στην καινοτομία και η παροχή υποστήριξης για την προσαρμογή της βιομηχανικής βάσης. Κατά την περίοδο 2016-2020, η Επιτροπή ενέτεινε τις προσπάθειες προς αμφότερες τις κατευθύνσεις, με δημόσια χρηματοδότηση **συνολικού ύψους άνω των 10 δις. EUR** για τη μετάβαση. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- 1,4 δις. EUR από το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» έως το 2018 (σε τομείς όπως οι βιώσιμες βιομηχανίες μεταποίησης, η διαχείριση των αποβλήτων και των πόρων, τα συστήματα παραγωγής κλειστού βρόχου ή η κυκλική βιοοικονομία), εκ των οποίων 350 εκατ. EUR διατίθενται για την κυκλικότητα των πλαστικών. Η Επιτροπή δημοσίευσε κατάλογο⁵⁹ των έργων που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία, τα οποία χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» μεταξύ 2016 και 2018.
- Τουλάχιστον 7,1 δις. EUR από την πολιτική συνοχής (1,8 δις. EUR για την υιοθέτηση οικολογικών καινοτόμων τεχνολογιών από τις ΜΜΕ και 5,3 δις. EUR για τη στήριξη της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα)· επιπλέον, διατίθεται σημαντική υποστήριξη μέσω έξυπνης εξειδίκευσης για την καινοτομία και την ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις επιταγές της αγοράς.
- 2,1 δις. EUR μέσω χρηματοδοτικών μηχανισμών όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων και η Innovfin.
- Τουλάχιστον 100 εκατ. EUR επενδύθηκαν μέσω του προγράμματος LIFE σε περισσότερα από 80 έργα που συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία.

Προκειμένου να ενισχύσει περαιτέρω τις επενδύσεις, η Πλατφόρμα Υποστήριξης Χρηματοδότησης της Κυκλικής Οικονομίας έχει εκδώσει συστάσεις⁶⁰ για τη βελτίωση του οικονομικού ενδιαφέροντος των έργων κυκλικής οικονομίας, για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων χρηματοδότησης και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών⁶¹. Η πλατφόρμα θα συνεργαστεί με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την παροχή οικονομικής βοήθειας και την εκμετάλλευση συνεργειών με το σχέδιο δράσης για τη χρηματοδότηση της βιώσιμης ανάπτυξης⁶².

Εκτός από τη χρηματοδότηση της μετάβασης, η Επιτροπή φρόντισε επίσης να αντιμετωπιστούν ρυθμιστικά εμπόδια που μπορεί να παρακωλύουν την πορεία προς την κυκλική καινοτομία με δύο πιλοτικές «Συμφωνίες καινοτομίας» που δρομολογήθηκαν το 2016⁶³. Με βάση την εμπειρία των συγκεκριμένων δύο πιλοτικών προγραμμάτων, η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος τη δοκιμή της προσέγγισης σε άλλους τομείς.

⁵⁸ Σύμφωνα με την έκθεση *Achieving Growth Within*, (SYSTEMIQ σε συνεργασία με το ίδρυμα Ellen MacArthur), το χάσμα των επενδύσεων εκτιμάται σε 320 δις. EUR έως το 2025.

⁵⁹ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=output&pubs=thematic>

⁶⁰ https://ec.europa.eu/info/publications/accelerating-transition-circular-economy_en

⁶¹ <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3517>

⁶² C(2018) 97

⁶³ Οι δύο συμφωνίες καλύπτουν την τεχνολογία αναερόβιας μεμβράνης για την επαναχρησιμοποίηση των λυμάτων στη γεωργία και την επαναχρησιμοποίηση των μπαταριών πρόωσης στο τέλος του κύκλου ζωής τους ως σταθερή αποθήκευση ενέργειας. https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/law-and-regulations/innovation-friendly-legislation/identifying-barriers_en

Η κυκλικότητα θα πρέπει να παραμείνει πυλώνας της πολιτικής συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027. Η πρόταση της Επιτροπής για ένα νέο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ταμείο Συνοχής⁶⁴ θέτει την κυκλική οικονομία ως προτεραιότητα των προσπαθειών της ΕΕ για την επίτευξη μιας πιο πράσινης και έξυπνης Ευρώπης και αποκλείει τις επενδύσεις σε χώρους υγειονομικής ταφής και εγκαταστάσεις επεξεργασίας «υπολειμματικών» αποβλήτων, σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων.

3.2 Ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων

Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων είναι ζωτικής σημασίας για τη μετάβαση. Η συστημική προσέγγιση του σχεδίου δράσης έδωσε στις δημόσιες αρχές, τους οικονομικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών ένα πλαίσιο για την αναπαραγωγή με σκοπό την προώθηση των εταιρικών σχέσεων μεταξύ τομέων και κατά μήκος των αλυσίδων αξίας.

Οι δράσεις της ΕΕ ενέπνευσαν τις εθνικές συζητήσεις για την κυκλική οικονομία και η πλειονότητα των κρατών μελών έχουν υιοθετήσει ή βρίσκονται στη διαδικασία υιοθέτησης εθνικών στρατηγικών για τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία. Τα συγκεκριμένα πλαίσια αναπαράγονται συχνά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, φέρνοντας την κυκλική οικονομία πιο κοντά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Ο ρόλος της Επιτροπής στην προώθηση της συγκεκριμένης συστημικής προσέγγισης και στην συμπερίληψη της κυκλικής οικονομίας στα ευρωπαϊκά και διεθνή θεματολόγια αναγνωρίστηκε επίσης από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ 2019 όπου η Επιτροπή έλαβε το βραβείο Circulars (κυκλικής οικονομίας)⁶⁵ στην κατηγορία του δημόσιου τομέα.

Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων φορέων για την κυκλική οικονομία συγκεντρώνει πολυάριθμα δίκτυα και πρωτοβουλίες για την κυκλική οικονομία. Λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής για τις βέλτιστες πρακτικές από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Κατά το πρώτο έτος λειτουργίας της⁶⁶, η πλατφόρμα συγκέντρωσε και διέδωσε περισσότερα από 300 παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, στρατηγικών και εκθέσεων.

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς προωθούν τη μετάβαση σε διάφορους τομείς. Για παράδειγμα, η συμμετοχή της βιομηχανίας οδήγησε στην έγκριση του πρωτοκόλλου και των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για τη διαχείριση των αποβλήτων του τομέα των κατασκευών και των καταδαφίσεων⁶⁷, με τελικό στόχο την αύξηση της εμπιστοσύνης στη διαδικασία διαχείρισης αποβλήτων και στην ποιότητα των ανακυκλωμένων υλικών στον τομέα. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις έχουν δεσμευτεί να βελτιώσουν την απόδοση των κτιρίων ως προς τους πόρους και δοκιμάζουν το σύστημα Level(s)⁶⁸, το πρώτο πλαίσιο δεικτών για τη μέτρηση της βιωσιμότητας του τομέα, σε περισσότερα από 130 έργα σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ομοίως, οι βασικοί παράγοντες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην αλυσίδα αξίας των τροφίμων συνεργάζονται στην πλατφόρμα της ΕΕ για τις απώλειες τροφίμων και τη σπατάλη τροφίμων προκειμένου να επιταχύνουν την πρόοδο της ΕΕ προς την επίτευξη του στόχου βιώσιμης ανάπτυξης για τη μείωση κατά το ήμισυ της κατά κεφαλήν σπατάλης τροφίμων έως το 2030. Η πλατφόρμα έδωσε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να σημειώσει σημαντική πρόοδο στην υλοποίηση δράσεων πρόληψης της σπατάλης τροφίμων,

⁶⁴ COM (2018) 372 final - 2018/0197 (COD)

⁶⁵ <https://thecirculars.org/our-finalists>

⁶⁶ https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/ecesp_annual_report_2018.pdf

⁶⁷ https://ec.europa.eu/growth/content/eu-construction-and-demolition-waste-protocol-0_en

⁶⁸ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>

συμπεριλαμβανομένων κατευθυντήριων γραμμών για τη διευκόλυνση της δωρεάς τροφίμων, της ανάπτυξης μεθοδολογίας μέτρησης της σπατάλης τροφίμων και της βελτίωσης των πρακτικών σήμανσης των ημερομηνιών.

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς εξάγουν επίσης τη μετάβαση εκτός της Ευρώπης. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες συμμετέχουν τακτικά σε κοινές αποστολές κυκλικής οικονομίας⁶⁹, ενισχύοντας τους δεσμούς μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των ΜΚΟ, των εταιρειών και των ενδιαφερόμενων φορέων σε τρίτες χώρες.

4 ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η κυκλική οικονομία αποτελεί πλέον μια μη αναστρέψιμη μείζονα παγκόσμια τάση. Ωστόσο, εξακολουθούν να απαιτούνται πολλά βήματα για την κλιμάκωση της δράσης σε επίπεδο ΕΕ και παγκοσμίως, για το πλήρες κλείσιμο του κύκλου και για την αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που προσφέρει στις επιχειρήσεις της ΕΕ. Από την αλληλεπίδραση με τους ενδιαφερόμενους φορείς προκύπτει ότι οι τομείς που δεν καλύπτονται ακόμη από το σχέδιο δράσης θα μπορούσαν να διερευνηθούν για την ολοκλήρωση του θεματολογίου για την κυκλική οικονομία.

Αν η ΕΕ επιθυμεί να διατηρήσει την ηγετική θέση της στον σχεδιασμό και την παραγωγή κυκλικών προϊόντων και υπηρεσιών και να ενισχύσει τον ρόλο των καταναλωτών στην υιοθέτηση πιο βιώσιμων τρόπων ζωής, θα χρειαστεί να αναληφθούν νέες δράσεις. Όπως προτείνεται στο έγγραφο προβληματισμού «Προς μια βιώσιμη Ευρώπη έως το 2030»⁷⁰, η κυκλική οικονομία θα πρέπει να αποτελέσει τη ραχοκοκαλιά της βιομηχανικής στρατηγικής της ΕΕ, καθιστώντας δυνατή την κυκλικότητα σε νέους τομείς και κλάδους, οι εκτιμήσεις του κύκλου ζωής των προϊόντων θα πρέπει να καταστούν ο κανόνας και το πλαίσιο οικολογικού σχεδιασμού θα πρέπει να διευρυνθεί όσο το δυνατόν περισσότερο. Το έργο που ξεκίνησε με τα χημικά προϊόντα, το μη τοξικό περιβάλλον, την οικολογική σήμανση και την οικολογική καινοτομία, τις κρίσιμες πρώτες ύλες και τα λιπάσματα θα πρέπει να συνεχιστεί με ταχύτερους ρυθμούς, αν η ΕΕ επιθυμεί να δρέψει όλα τα οφέλη της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των καταναλωτών, ώστε να κάνουν συνειδητές επιλογές, και να ενταθούν οι προσπάθειες του δημόσιου τομέα μέσω βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων.

Με την υποστήριξη της Επιτροπής, τα κράτη μέλη –ιδίως σε περιφέρειες που θεωρείται ότι κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τους στόχους ανακύκλωσης για το 2020 ή που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις⁷¹– και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εφαρμογή της αναθεωρημένης νομοθεσίας για τα απόβλητα και για την ανάπτυξη αγορών δευτερογενών πρώτων υλών. Ο στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι τα υλικά τα οποία επιστρέφουν στην οικονομία είναι οικονομικά αποδοτικά και ασφαλή για τους πολίτες και το περιβάλλον.

Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει την έρευνα, τις επενδύσεις και την καινοτομία στους τομείς προτεραιότητας που προσδιορίζονται⁷² στο σχέδιο δράσης. Βασιζόμενοι στο

⁶⁹ Οι αποστολές κυκλικής οικονομίας στη Χιλή και την Κίνα (2016), τη Νότια Αφρική και την Κολομβία (2017), την Ιαπωνία και την Ινδονησία και την Ινδία (2018)

⁷⁰ COM(2019)22

⁷¹ Για να επιταχυνθεί η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή επίσης στις περιφέρειες με ειδικά χαρακτηριστικά, που συνεπάγονται σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά το περιβάλλον και τους πόρους, για παράδειγμα στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων, όπως είναι τα νησιά ή οι εξόχως απόκεντρες περιοχές.

⁷² Πλαστικά, απορρίμματα τροφίμων, κρίσιμες πρώτες ύλες, κατασκευές και κατεδαφίσεις και βιομάζα και βιολογικά προϊόντα

παράδειγμα της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία, πολλοί άλλοι τομείς με υψηλό περιβαλλοντικό αντίκτυπο και δυνατότητες κυκλικότητας, όπως η πληροφορική, τα ηλεκτρονικά, η κινητικότητα, το δομημένο περιβάλλον, τα ορυχεία, τα έπιπλα, τα τρόφιμα και τα ποτά ή τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μια ανάλογη ολιστική προσέγγιση για να γίνουν κυκλικοί. Σε κανέναν από αυτούς τους τομείς δεν έχει αξιοποιηθεί ακόμη πλήρως το δυναμικό της ενιαίας αγοράς της ΕΕ⁷³.

Η εφαρμογή της πρόσφατα επικαιροποιημένης στρατηγικής για τη βιοοικονομία⁷⁴ και του αναθεωρημένου πλαισίου για την ανανεώσιμη ενέργεια⁷⁵ θα αποτελέσουν περαιτέρω βήματα προς την κατεύθυνση της χρήσης των βιολογικών πόρων με κυκλικό τρόπο, τηρώντας τα οικολογικά όρια και συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της απώλειας της βιοποικιλότητας.

Όπως επισημαίνεται στο μακροπρόθεσμο στρατηγικό όραμα για μια οικονομία με ευημερία, σύγχρονη, ανταγωνιστική και κλιματικά ουδέτερη έως το 2050⁷⁶, η μετάβαση προς μια αφενός κυκλική και αφετέρου κλιματικά ουδέτερη οικονομία θα πρέπει να επιδιωχθεί παράλληλα και στη βάση μεγάλων βιομηχανικών φιλοδοξιών, με στόχο την αξιοποίηση του πλεονεκτήματος των επιχειρήσεων της ΕΕ, που έχουν το προβάδισμα στους συγκεκριμένους τομείς⁷⁷. Τα νέα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, η ανακύκλωση, η αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας και των πρώτων υλών και τα νέα καταναλωτικά πρότυπα παρουσιάζουν σημαντικό δυναμικό από άποψη μείωσης των παγκόσμιων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η προώθηση της συγκεκριμένης κοινής προσέγγισης στις επιχειρήσεις -συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ- και στις κοινότητες δύναται να μειώσει παράλληλα το κόστος παραγωγής και να υποστηρίξει νέες μορφές επιχειρηματικής αλληλεπίδρασης, όπως η βιομηχανική συμβίωση. Επιπλέον, η κυκλικότητα και η βιωσιμότητα στην προμήθεια, τη χρήση και την επεξεργασία των πρώτων υλών (ιδίως των κρίσιμων) θα είναι καθοριστικής σημασίας για την εξασφάλιση της απαραίτητης ασφάλειας του εφοδιασμού, των ισότιμων όρων ανταγωνισμού με τους βιομηχανικούς ανταγωνιστές και της παγκόσμιας ηγετικής θέσης της ΕΕ στην παραγωγή βασικών τεχνολογιών γενικής εφαρμογής και τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Η τεχνητή νοημοσύνη και η ψηφιοποίηση⁷⁸ έχουν τη δυνατότητα να βελτιστοποιήσουν τη χρήση της ενέργειας και των πόρων και να καταστήσουν διαθέσιμες τις πληροφορίες για την υποστήριξη κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων και υπεύθυνων καταναλωτικών επιλογών. Ωστόσο, μια κυκλική ψηφιακή οικονομία θα πρέπει να έχει θετικό καθαρό αντίκτυπο στους πόρους και να αντιμετωπίσει ουσιαστικές προκλήσεις, μεταξύ άλλων, τον κίνδυνο να τροφοδοτήσει μη βιώσιμα καταναλωτικά πρότυπα, να μειώσει την ανθεκτικότητα των έξυπνων προϊόντων και να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των ευαίσθητων επιχειρηματικών δεδομένων.

Πρωτίστως, η μετάβαση στην κυκλική οικονομία ενισχύει την κοινωνική και εδαφική συνοχή και ευνοεί την ισορροπημένη κατανομή των θέσεων εργασίας που πληρούν τα πρότυπα υγείας και ασφάλειας, καθιστώντας δυνατή τη δημιουργία δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης.

---

⁷³ COM(2018)772

⁷⁴ COM (2018) 673 final

⁷⁵ EE L328 της 21.12.2018, σ. 82, οδηγία 2018/2001 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

⁷⁶ COM(2018) 773 final

⁷⁷ COM(2017) 479 final, Επένδυση σε μια έξυπνη, καινοτόμο και βιώσιμη βιομηχανία: Ανανεωμένη στρατηγική βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

⁷⁸ COM(2015) 192 final, Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία επιτάχυνε τη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, ένα ισχυρότερο, κοινό όραμα για την κυκλική οικονομία μπορεί σαφώς να ενισχύσει τις προσπάθειες που βρίσκονται σε εξέλιξη για τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανικής βάσης της ΕΕ, ώστε να διασφαλιστεί το παγκόσμιο ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα, και για τη διατήρηση και αποκατάσταση του φυσικού κεφαλαίου της ΕΕ.

Τα στοιχεία αυτά και οι επιτυχίες του σχεδίου δράσης, που αναφέρονται στην παρούσα έκθεση, μπορούν να βοηθήσουν και να καθοδηγήσουν τις μελλοντικές εργασίες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των κρατών μελών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων.